

Retrouvez et feuilletez des
extraits de tous nos livres sur
www.infine-editions.fr

Diffusion France
PROLIVRE Tél. 01 44 39 22 26
Hachette LDS Tél. 01 30 66 20 66

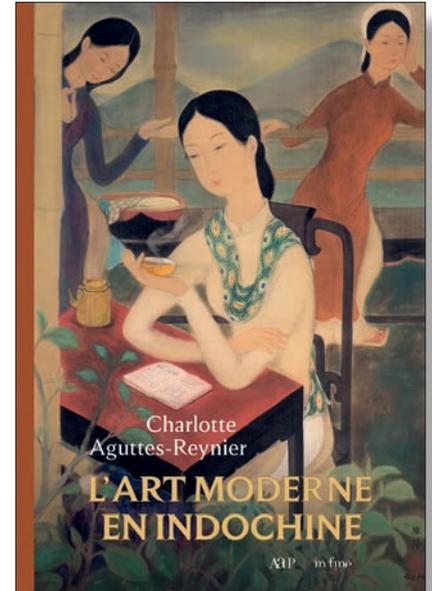
Diffusion Export
Hachette Livre International
Tél. 01 55 00 11 00

L'ART MODERNE EN INDOCHINE

L'ÉCOLE DES BEAUX-ARTS DE L'INDOCHINE

DE
CHARLOTTE AGUTTES-REYNIER

«J'ai voulu réunir ici des histoires, des peintures, des sculptures, des Hommes. Il s'agit de rencontres formidables vécues en France, à Hanoï ou à Hô Chi Minh-Ville, en Europe ou aux États-Unis...»

L'auteur :

Charlotte Aguttes-Reynier,

Directrice associée, en charge du pôle Arts Classiques, département des Peintres d'Asie, chez AGUTTES Auction House, présidente de l'Association des Artistes d'Asie à Paris.

« Je suis très sensible à la délicatesse, au talent et à la qualité du travail de ces artistes, ainsi qu'à leur histoire. Constatant que nombre d'entre eux sont restés méconnus du public occidental, je me suis donc attachée depuis 2014 à les mettre en lumière, ici, à Paris, ville dans laquelle ils étaient venus pour la plupart parfaire leur éducation artistique. Mon travail est donc de leur rendre hommage et de promouvoir leurs œuvres à Paris. »

AaP

Créée en 1924 et dirigée par Victor Tardieu puis Évariste Jonchère, l'école des beaux-arts de l'Indochine connaît entre 1925 et 1945 une période d'émulation artistique d'une grande richesse à l'origine du renouveau de l'art moderne au Vietnam.

D'Inguimberty à Alix Aymé, de Nguyen Phan Chánh à Vũ Cao Đàm, en passant par Mai Trung Thu et Lê Pho, professeurs ou élèves, ils dessinent, peignent, sculptent, travaillent la laque, exposent...

À l'aube du centenaire de la création de l'École des beaux-arts de l'Indochine (1924-2024), j'ai souhaité rendre hommage au talent de ses élèves, artistes longtemps oubliés et méconnus. Je me suis plongée dans des archives et me suis appliquée à retracer avec un œil nouveau, celui d'un expert en art moderne asiatique, ce pan de l'histoire de l'art qui a été totalement négligé pendant plus de cinquante ans.

De nombreuses zones d'ombre masquaient jusqu'à aujourd'hui la richesse et l'importance artistique de la période 1925-1945 en Indochine ; j'espère que l'éclairage apporté par ce livre permettra de rendre à chacun les honneurs qu'il mérite.

Première publication de synthèse consacrée à l'école des beaux-arts de l'Indochine, reposant sur 10 ans d'expertise de l'auteure sur l'art moderne asiatique, complétée de 28 biographies d'artistes.

Mots-clés : Histoire de l'art / Peinture / Sculpture / Peintre vietnamien / Vietnam / École des beaux-arts / Marché de l'art / Art moderne vietnamien / Art asiatique / Art déco / Art moderne

SOMMAIRE

MỤC LỤC
CONTENTS

PAGE 14

Avant-propos

Lời tựa
Preface

24 Le goût de la collection
Sở thích sưu tầm
A taste for collecting
CTL

25 De la passion au musée
Từ đam mê tới bảo tàng
From passion to museum
Philippe Augier

L'art moderne en Indochine

PAGE 26

Naissance de l'art moderne vietnamien
L'amitié artistique entre la France et le Viêt Nam
à l'épreuve de l'Histoire

Sự ra đời của nghệ thuật Hiện đại Việt nam
Tình hữu nghị Việt - Pháp trên phương diện nghệ thuật
trước thử thách của Lịch sử

The origin of Vietnamese Modern Art
The artistic friendship between France and Vietnam
withstanding the test of time

PAGE 164

Biographies & sélection d'œuvres
Élèves et professeurs ayant marqué
la période 1925-1945

Tiểu sử và các tác phẩm chọn lọc
Những sinh viên và giáo sư nổi bật trong giai đoạn 1925-1945

Biographies and selected works
Students and teachers who marked the period 1925-1945

167 Index

PAGE 416

Annexes

Phụ lục
Appendice

417 Analyse économique
Phân tích kinh tế
Economic analysis

426 Chronologie
Dòng thời gian *Chronology*

430 Glossaire
Chú giải *Glossary*

NAISSANCE DE L'ART MODERNE VIETNAMIEN

L'amitié artistique entre la France et le Viêt Nam
à l'épreuve de l'Histoire

SỰ RA ĐỜI CỦA NGHỆ THUẬT HIỆN ĐẠI VIỆT NAM

Tình hữu nghị Việt - Pháp trên phương diện
nghệ thuật trước thử thách của Lịch sử

THE ORIGIN OF VIETNAMESE MODERN ART
The artistic friendship between France and Vietnam withstanding
the test of time

La présence française en Indochine

Le XVIIIe siècle est marqué par l'arrivée de missionnaires catholiques français en Asie du Sud-Est. L'intérêt de la France pour l'Orient croît progressivement. À partir de 1857, une gestion administrative commune est instaurée avec la constitution de l'Union indochinoise française¹. Elle regroupe les protectorats de l'Annam, du Tonkin et du Cambodge, et la colonie de Cochinchine. Un gouverneur général est nommé pour diriger l'Indochine, à laquelle le Laos est rattaché en 1893.

En 1910, le Prix d'Indochine est créé à Paris au sein de la Société coloniale des artistes français. Il prévoit d'offrir à l'artiste sélectionné une bourse qui lui permette de se rendre en Indochine, en plus de la gratification des voyages.

Alors que Victor Tardieu se voit récompenser de ce prix en 1920, le gouverneur général Maurice Long (1919-1923) - peu de temps après l'arrivée du peintre au Tonkin, le 6 juin 1921 - lui confie la décoration des nouveaux bâtiments de l'université indochinoise, alors en construction, et, en particulier, celle du grand amphithéâtre².

Une vue de l'extérieur de la grande amphithéâtre, université indochinoise d'Indochine, circa 1920-1930. Au fond, la salle peinte par Victor Tardieu. Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam. © Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam. © Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam. © Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam.

¹ Annam-Viêt Nam, Laos et Cambodge.
² Comme indiqué dans l'ouvrage de référence sur le patrimoine de l'Indochine française et l'Indochine d'après 1954, l'ouvrage est en vente en librairie depuis 2000. Il peut être acheté en ligne sur le site de l'éditeur.

Sự hiện diện của Pháp tại Đông Dương

Thế kỷ XVIII được ghi dấu bằng việc những nhà truyền đạo Công giáo người Pháp tới Đông Nam Á. Sự quan tâm của Pháp dành cho Châu Á dần dần lên lên. Kể từ năm 1857, một hệ thống quản lý hành chính chung được thiết lập cùng với sự ra đời của Liên bang Đông Dương thuộc Pháp. Hệ thống này bao gồm các địa hạt An Nam, Bắc Kỳ và Campuchia cũng như các địa hạt khác. Một viên Toàn quyền được bổ nhiệm để điều hành Đông Dương, với Lào được sáp nhập năm 1893. Năm 1910, giải thưởng Đông Dương được sáng lập tại Hội Thiểu, địa Nghệ và Pháp ở Paris. Giải thưởng này nhằm khuyến khích nghệ sĩ đạt giải một học bổng đến Đông Dương, công nhận việc muốn ghi đi lại khi Victor Tardieu đã được giải thưởng này vào năm 1920. Toàn quyền Đông Dương Maurice Long (1919-1923) đã giao cho ông nhiệm vụ trang trí các tòa nhà của Đại học Đông Dương đang được xây dựng, khởi đầu, và đặc biệt là trang trí Giảng đường lớn¹, chủ một thời gian ngắn sau khi họa sĩ tới Bắc Kỳ, ngày mùng 6 tháng 6 năm 1921.

Tại giảng đường, trong quá trình thực hiện bài bích họa, Tardieu đã trở nên gần gũi với một họa sĩ mới, phụ tá của ông, Nguyễn Văn Thiệu, họa sĩ công giáo từ Nam Sơn, và dần nhận ảnh hưởng về của mình.

Công việc kéo dài nhiều tháng đã tạo điều kiện cho người đạt giải có thêm thời gian tìm hiểu tình hình nghệ thuật địa phương. Ông nhanh chóng nhận ra khả năng đặc biệt của một số người Việt tham gia công tác trang trí. Ông đã ấn tượng bởi tinh thần của công nghệ công việc của họ và ngay cả khi thực hiện công việc có một chút tranh đấu tạo chất lượng cao trong khu vực.

Tình thực tế, chỉ có bốn nghệ sĩ thực trang trí so sánh được: Tại Đông Hào và Tân Đại, Miền ở Nam Kỳ, và Phạm Tuấn ở Campuchia và tại Hà Nội Bắc Kỳ, được trang trí vào giữa năm và cuối năm 1921 tại Nam Kỳ. Những cơ sở này cung cấp các bài học kỹ thuật rất thực tiễn, tập trung vào việc làm tốt các ngành nghề thủ công.

Như của cấp thiết thành lập một Trường Mỹ thuật tại Hà Nội

Victor Tardieu thực hiện một chuyến khảo sát về địa lý và nghệ thuật của Việt Nam và một bài báo cáo năm 1924 cho Toàn quyền Đông Dương. Những của này đã chỉ ra nhu cầu cấp thiết của việc mở một Trường Nghệ thuật tại Hà Nội, một bước cần thiết trong việc thiết lập một hệ thống nghệ thuật sau khi họa sĩ mới tới Bắc Kỳ.

¹ Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam.
² Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam. © Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam. © Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam. © Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam.

Carte de l'Indochine française montrant les territoires de l'Union indochinoise de l'Indochine, circa 1910-1930. Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam. © Musée de la ville de Hanoï, Hanoï, Viêt Nam.

The French presence in Indochine

The 17th century in Southeast Asia was marked by the arrival of French Catholic missionaries. France's interest in the East gradually increased, and from 1857, a joint administration was established with the foundation of the French Indochinese Union¹. It brought together the protectorates of Annam, Tonkin and Cambodia and the Cochinchina colony. A governor general was appointed to administer Indochina, to which Laos was attached in 1893.

In 1910, the Indochina Prize for art was created in Paris by the Société Coloniale des Artistes Français (Colonial Society of French Artists). The chosen artist was awarded a journey to Indochina, in addition to a reward. The prize was won by Victor Tardieu in 1920, and shortly after his arrival in Indochine, he was entrusted with the decoration of the new buildings of Indochina's university, which was then under construction, and, in particular, that of the large amphitheater².

¹ Annam-Viêt Nam, Laos et Cambodge.
² Comme indiqué dans l'ouvrage de référence sur le patrimoine de l'Indochine française et l'Indochine d'après 1954, l'ouvrage est en vente en librairie depuis 2000. Il peut être acheté en ligne sur le site de l'éditeur.

Marc-Alexis Baranes
 Directeur des éditions
 mabaranes@infine-editions.fr
 Tél. : 01 87 39 84 62
 mob. : 06 98 27 12 14

ou
 presse@infine-editions.fr
 www.infine-editions.fr

Exposition de sculptures japonaises au Musée de la Ville de Paris, 2014. Les sculptures sont exposées dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014. Les sculptures sont exposées dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014. Les sculptures sont exposées dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014.

Le Phô
 Dimensions: 102x20
 Cette œuvre est une reproduction d'après l'original japonais. Elle est réalisée en encre et couleurs sur papier de soie. Elle est exposée dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014. Les sculptures sont exposées dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014. Les sculptures sont exposées dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014.

Mai Tsung Tsai
 Dimensions: 102x20
 Cette œuvre est une reproduction d'après l'original japonais. Elle est réalisée en encre et couleurs sur papier de soie. Elle est exposée dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014. Les sculptures sont exposées dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014. Les sculptures sont exposées dans une salle de l'ancien musée de la Ville de Paris, 2014.

Marc-Alexis Baranes
Directeur des éditions
mabaranes@infine-editions.fr
Tél. : 01 87 39 84 62
mob. : 06 98 27 12 14

ou
presse@infine-editions.fr
www.infine-editions.fr

ALIX AYMÉ
1894 - 1989

99

« Sa connaissance de l'Extrême Orient, des stylisations chinoises et japonaises dont la grâce et la fantaisie s'accommodent de disciplines traditionnelles, devaient la pousser décidément vers la recherche de délicates mélodies de la nature exprimées dans un style simple et clair. »

« Những hiểu biết của bà về Viễn Đông, về phong cách trang trí của Trung Quốc và Nhật Bản mà vẻ đẹp và sự kỳ ảo hòa quyện cùng những giá trị truyền thống đã thúc đẩy bà tìm kiếm những thanh sắc của tự nhiên và diễn đạt chúng với một phong cách đơn giản và rõ ràng. »

"Her knowledge of the Far East, of Chinese and Japanese stylizations whose grace and originality are compatible with traditional disciplines, led her to seek out the delicate melodies of nature, expressed in a clear, simple style."

Marc-Alexis Baranes, *Les Premiers Pas*
The painter's brother-in-law

Les Premiers Pas
Éditions d'Art, 2010, 128 pages, 19,90 €

DIỆP MINH CHÂU
1919 - 2002

98

« Il fait preuve d'une grande virtuosité dans la technique de la peinture sur soie. »

« Ông nổi tiếng với tài kỹ thuật vẽ tranh lụa điêu luyện. »

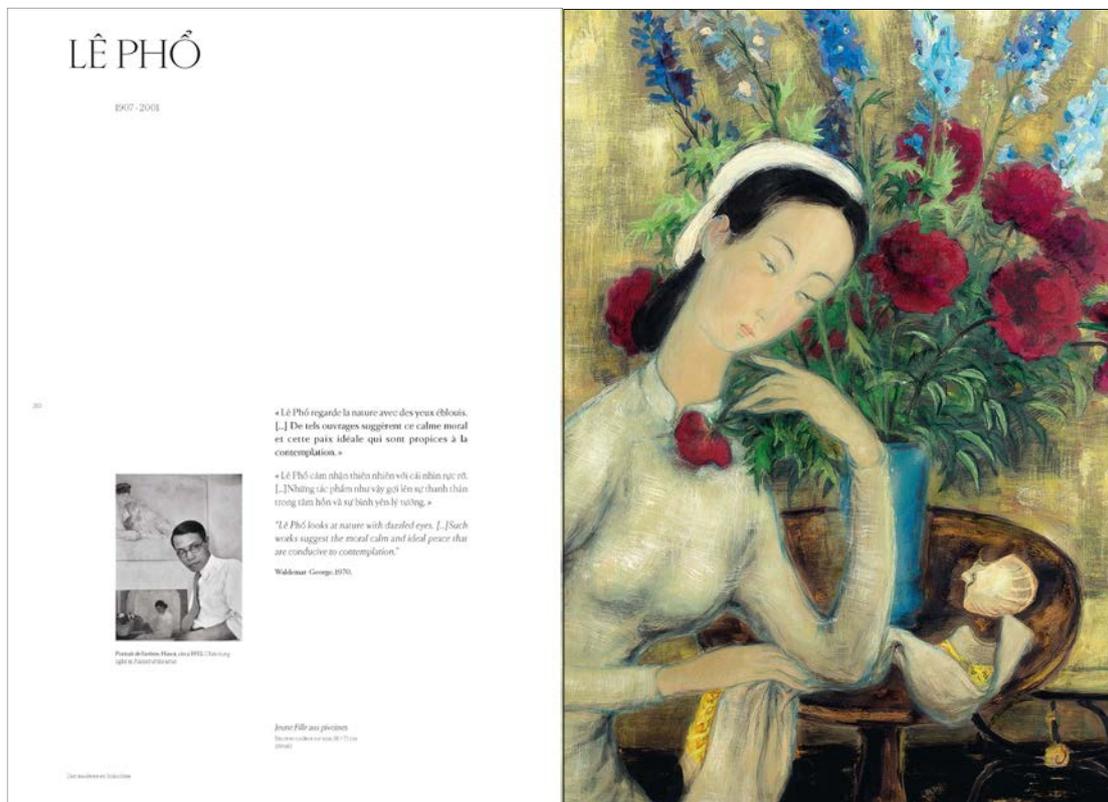
"He demonstrated great virtuosity in the technique of painting on silk."

Jeune fille japonaise, Haseki, D43
Éditions d'Art, 2010, 128 pages, 19,90 €

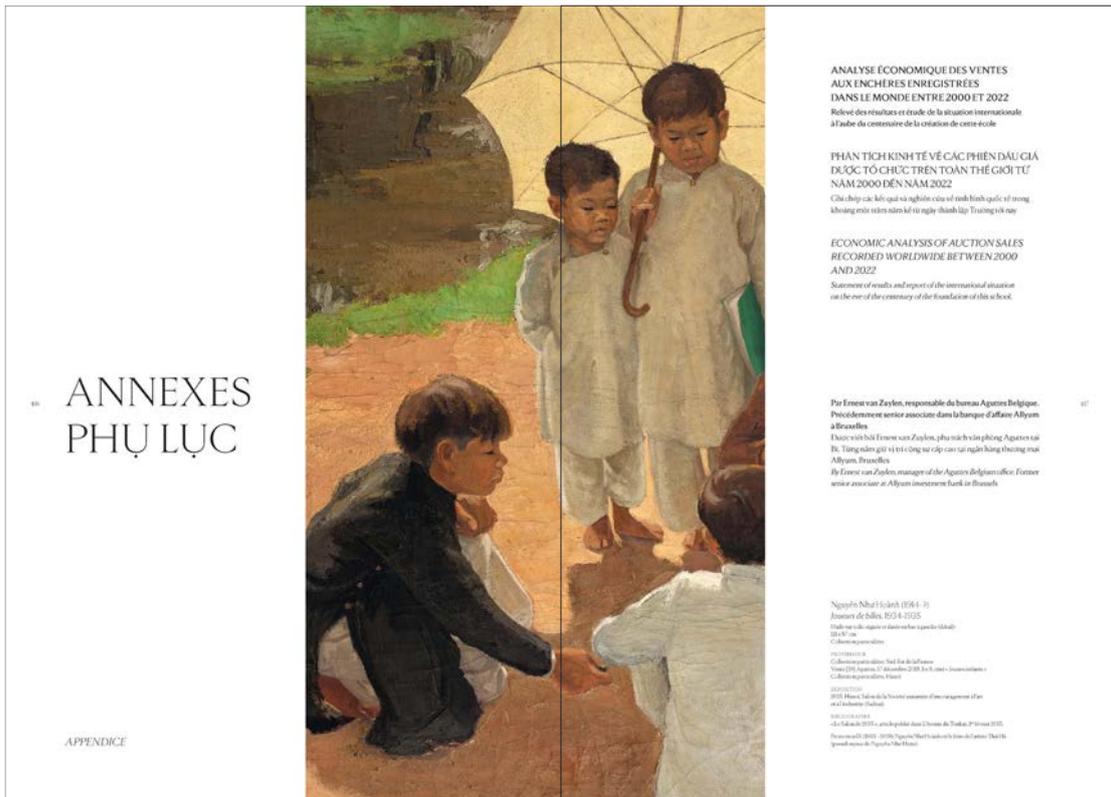
Marc-Alexis Baranes
Directeur des éditions
mabaranes@infine-editions.fr
Tél. : 01 87 39 84 62
mob. : 06 98 27 12 14

ou
presse@infine-editions.fr
www.infine-editions.fr

Chaque Agence Estimer propose une offre de services Agences, depuis 2012.
Chaque Agence Estimer peut proposer des services Agences, depuis 2012.
Chaque Agence Estimer est agréée par le Ministère de la Culture, depuis 2012.

ANNEXES
PHỤ LỤC

APPENDICE

**ANALYSE ÉCONOMIQUE DES VENTES
AUX ENCHÈRES ENREGISTRÉES
DANS LE MONDE ENTRE 2000 ET 2022**

Relevé des résultats et étude de la situation internationale
à l'aube du centenaire de la création de cette école

**PHÂN TÍCH KINH TẾ VỀ CÁC PHIÊN ĐÁU GIÁ
ĐƯỢC TỐ CHỨC TRÊN TOÀN THẾ GIỚI TỪ
NĂM 2000 ĐẾN NĂM 2022**

Chỉ báo các kết quả và nghiên cứu về tình hình quốc tế trong
khoảng một trăm năm kể từ ngày thành lập Trường và nay

**ECONOMIC ANALYSIS OF AUCTION SALES
RECORDED WORLDWIDE BETWEEN 2000
AND 2022**

Statement of results and report of the international situation
on the eve of the centenary of the foundation of this school.

Par Ernest van Zuylen, responsable du bureau Agences Belges.
Président honoraire senior associé dans la Banque d'Offices Albyon
à Bruxelles

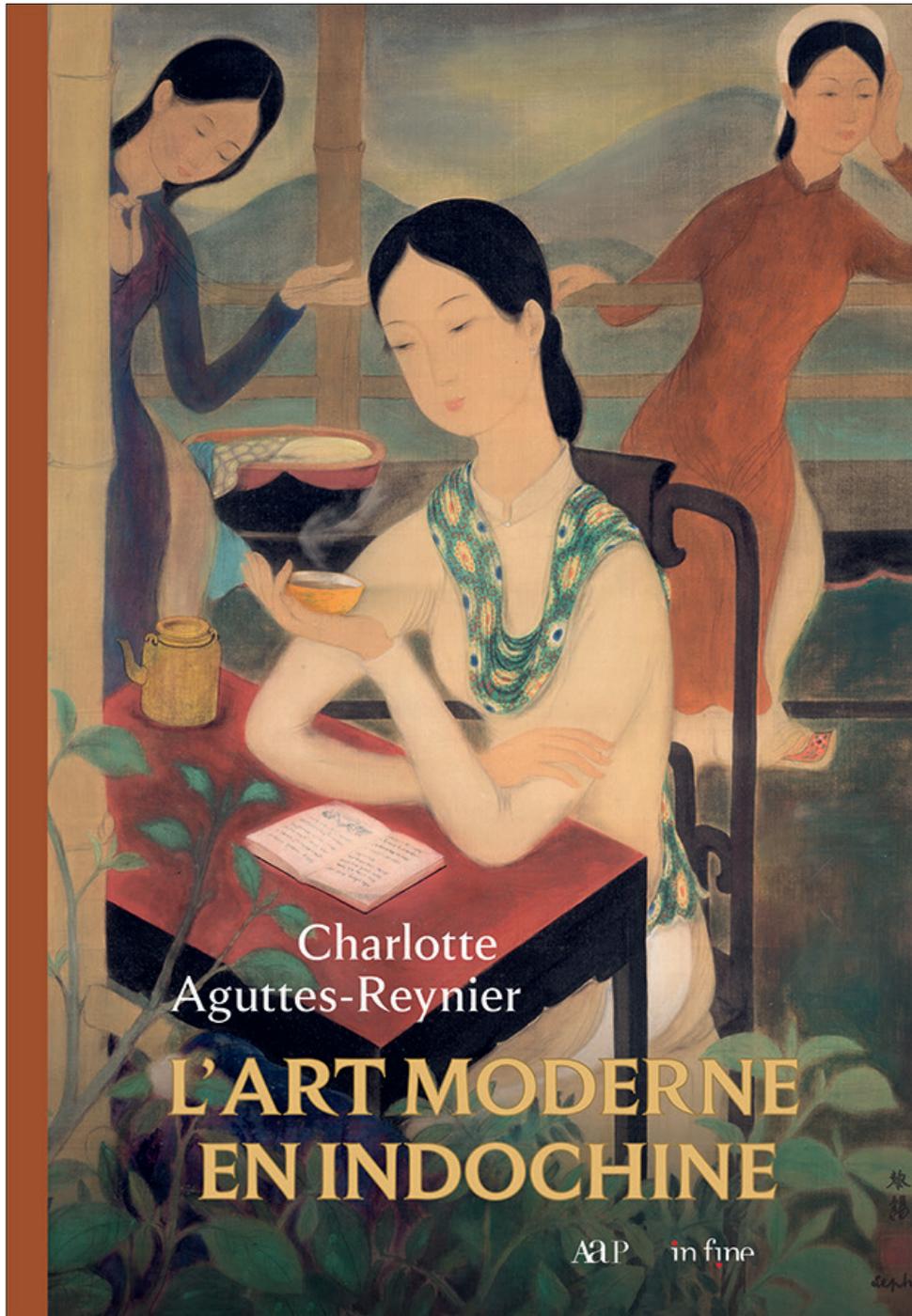
Được viết bởi Ernest van Zuylen, phụ trách văn phòng Agences tại
Bruxelles (đến từ 1911) cũng như chủ tịch tài trợ ngân hàng thương mại
Albyon, Bruxelles
By Ernest van Zuylen, manager of the Agences Belges office. Former
senior associate at Albyon investment bank in Brussels

Nguyễn Nhật Khánh (1964 -)

Ernest van Zuylen, 1924-2025

Chủ tịch tài trợ ngân hàng thương mại Albyon

Chủ tịch tài trợ ngân hàng

« Il y a quelques années, on a créé à Hanoï une École des Beaux- Arts, où de jeunes Annamites se familiarisent avec l'esthétique et la palette des peintres européens. On a essayé, en même temps, de mettre sous leurs yeux des spécimens choisis de l'art chinois et japonais. Cette méthode d'enseignement portera-t-elle ses fruits ? Il est permis de l'espérer, mais il faudra un recul de quelque vingt ou vingt-cinq ans pour que l'on puisse se faire une idée exacte des résultats acquis. »

Victor Goloubew, directeur du département des études et de l'histoire de l'art de l'École française d'Extrême-Orient à Hanoï, 1930

in fine
ÉDITIONS D'ART

Pour toute demande de renseignements ou de service presse :

Marc-Alexis Baranes
Directeur des éditions
mabaranes@infine-editions.fr
Tél. : 01 87 39 84 62
mob. : 06 98 27 12 14

ou
presse@infine-editions.fr
www.infine-editions.fr